

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 9. novembra 1887.

O b s e g: Nova pinja ali métnica. — Deset gozdarskih zapovedi. — Uporaba krav za vprego. — Gospodarske novice. — Nasledki „šnopsa“. (Dalje.) — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nova pinja ali métnica.

Podoba 57. kaže novo pinjo, katero je na Českem izumil Řehák. Ta pinja je narejena iz hrastovega lesa in ima vertikalno os. Zgoraj in spodaj na osi so pritrjene preluknjane lopatice. Da laže snažimo pinjo, zaprta je s primernim pokrovom, v katerega je vdejan steklen zornik (vizir), da moremo opazovati, koliko smo uže spinjili mleka. Posodo napolnimo vselej le na pol, potem pa vdenemo os v spodnjo luknjo. Pokrov pritrdimo z vijaki. Tako je pinja prirejena za delo. V začetku metemo hitreje, kadar pa uže začne surovo maslo delati kosčke, metemo pa bolj počasi. Glede toplote pri pinjenju veljajo seveda vsa tista pravila, katera pri vsaki drugi pinji. Take pinje, narejene za ročno vrtenje, dobivajo se razno velike, od 20 do 150 litrov držeče, po 18 do 50 gld. pri Čermaku & Skřivanu v Pragi (novi bazar).

Podoba 57.

Deset gozdarskih zapovedi.

1. Veruj, da je vsako drevo, vsak grm, vsak gozd posredovalec med zemljo in zrakom; brez njih delovanja postala bi rodovitna dežela mrtva — puščava.

2. Ne imenuj po nemarnem imena „gozd“, ampak skrbi, da postane slabo grmovje na občinskih tleh lep gozd.

3. Premisli, o človek, da dobivaš od gozda naj potrebnejše reči za vsakdanje življenje; da je narava tvoje življenje od zibelke do groba privezala na gozd, in da je tvoje blagostanje zavisno od rodovitnosti gozda.

4. Spoštuj gozd in vsako drevo; sadi in vzreaj gozde za svoje sinove, da se bode tebi in tvojim potomcem dobro go-dilo na zemlji.

5. Ne ubijaj ptiča ali kake druge živali, katera živi ob gozdnih mrčesih, ampak uči svoje otroke spoznavati poškodovalce gozdov in njih naravne sovražnike, da bodo prizanašali neškodljivcem, škodljivce pak uničevali.

6. Ne presajaj v gozd ne-sposobnih dreves, ampak uči svoje sinove večne naravne postave, da bodo oni vedno po istih postavah pogozdovali in vzrejali gozde.

7. Ne kradi dreves ni gozdne stelje ni mladih vej ni skorje niti družega, kar je

življenju gozdnega drevesa jako potrebno.

8. Ne pričaj po krivem gozdom na škodo, ampak naznani vse gozdne poškodovalce dotičnim gozdnim gosposkam ali sodiščem, da vsak hudodelnik dostane zaslužen kaznen.

9. Ne želi in ne prisvajaj si svojega bližnjika gozdnih pridelkov, tudi si ne prisvajaj pridelkov

občinskih gozdov ter si tudi ne polni s temi svojega žepa.

10. Ne daj se zvitim goljuhom zapeljati, da bi nedostojno sekal drevje; ne poslušaj takih, ki hočejo gozdu odvzeti steljo ali pa nepostavno deliti občinski gozd, ampak imej vedno v mislih, da ti je Bog zato dal pamet, da z gozdom tako previdno ravnaš, kakor s svojim zdravjem.

To je „deset zapovedi“, katere polagamo našim slovenskim kmetovalcem na srce.

Uporaba krav za vprego.

Po nekaterih krajih imajo posebno pri manjših kmetijah navado krave vprezati in ž njimi laža dela opravljati. Ta navada je v kmetijskem obziru opravičena, ker mali posestnik s tem popolnoma uporablja kravo. Krava mu daje mleka, vrhu tega pa mu dela na polji in tako koristi dvojno. Njegovemu sosеду se krava smili za vprego in si raje kupi kakega slabega vola, da mu nadomestuje kravo pri delu. Bolje je vse-kakor, če navadi kmet eno ali dve kravi dela in ž njima opravlja poljska dela do jeseni, nego pa da si kupi za veliko delo o žetvi itd., kacega vola ali konja. Razume se pa, da ne sme s kravami neprenehoma kakor z voli delati, ker so slabotnejše od volov ter ne morejo neprestano delati.

Pri nas na Slovenskem ni ravno splošna navada, da bi s kravami delali. Pa zakaj ne? Ker je slovenski kmet, če ima toliko posestva, da mu ni treba žita kupavati, preveč prevzeten in zasramuje revnejšega soseda, ki je primoran s kravami delati. Vsak spozna, da pri malih kmetijah niso konji na pravem mestu, a kmet mora imeti konja, dasi bi mu vol več koristil, kajti konj je kmetu bolj imeniten nego vol. Jaz bi kmeta tudi po delavni živini klasificeval. Bogat kmetovalec ima večkrat brez potrebe po dva ali več konj, ko naj bi jih imel le toliko, kolikor jih potrebuje za težka dela, katerih ne morejo voli opravljati. Srednje premožen kmet mora tudi imeti konja, in ko bi ga prašal, zakaj redi namesto vola konja, ne bi znal odgovoriti. Manjši kmet ima pa, ker mu ni mogoče rediti konja, vole za vprego, in le kočar je prisiljen opravljati s kravo poljska in vsa druga dela. Tukaj sem hotel le toliko povedati, da je uporaba krav za vprego našim kmetom nečastna in sramotna in da krave vprezajo le tedaj, kadar sila kola lomi. Konje naj si le tedaj redimo, kadar imamo veliko opravil daleč od doma ter hočemo, da se hitro vrši to delo. V tem slučaju nam pa ni treba več konj, nego jih ravno potrebujemo za to opravilo, kajti dokazano je, da nam konj, ako ne dela dosti, ne prinaša nič dobička. Kdor ima samo poljska opravila, ravnal bode bolje, ako si namesto konj redi volov, ker vol je za oranje sposobnejši nego konj, zraven tega pa manj stane zaradi cenejše in slabejše krme, torej mnogo več hasni.

Pridejo v letu časi, ko delavna živina nema nobenega opravka, in vendar jo moramo v hlevih krmiti; včasih je po več repov delavne živine brez dela; koliko stane to denarja, izračunil si je dosedaj le malokedo. Kmetije, ki nimajo celo leto dovolj opravka, ravnajo bolje, če imajo kolikor mogoče malo volov, a konja nobenega; zraven pa da rede po eno kravo ali po več in potem vse zaporedoma rabijo za vprego. Marsikateri kmet bi brez treh delavnih živali dobro shajal, samo ob žetvi in ajdovi setvi je za dve preveč opravila, in za ta 2 dneva si redi tretjega vola ali morebiti še celo konja. Krave bi mogle vsak drugi dan brez vse škode žito domov voziti, posebno pa vlečiti. Tako bi šlo delo prav hitro izpod rok, in kar bi kravam delo škodovalo, dobil bi kmet trikrat več pri delu.

Po velikih posestvih na Ogerskem vprezajo krave ob spomladanski setvi, ob žetvi in ob jesenski setvi, dasi ne povsod, a vendar pri večjih grajščinah. Zakaj da se sploh povsod to ne godi, vzrok je to, da se ogerska živina ne da rada vprezati, ter mora po več ljudi pomagati, da jo vprego v jarem. A naša hribovska živina je tako krotka, da jo kmet sam lahko pripreže h kakemu staremu volu.

Ako primerjamo s kmetijskega stališča vola in kravo s konjem, moramo prednost priznati prvima. Konj stane primerno več in se hitreje obrabi. Če si po nesreči prebije kolena, ali se pokvari kako drugače, izgubi vso vrednost. Vol in krava se manj obrabita, in če sta mesnata, prodamo ju vsak dan lahko mesarju. Konje vzdrževati stane veliko več nego goved; podkavanje, vprežna oprava, vse to pobere pri konjih veliko denarja, pri govedi pa skoro nič. Konjska krma je tudi mnogo dražja od goveje, ker dobiva konj več ali manj zrnja, boljšega sena i. t. d. Konje naj redi samo, kedor mora blago naglo prevažati in daleč od svojega posestva, vsem drugim ugaja veliko bolje goved.

Zdaj pa primerjajmo še vola s kravo: ta je cenejša od vola, redimo si jo najbolj in včasih samo zaradi mleka in gnoja; če nam pa tudi pri delu pomaga, daje nam toliko več dobička, kolikor tudi prisluži z delom. Vole si ravnamo samo za delo, in kedar nam med letom zmanjka tega, ne delajo nam voli iz sena, kojega jim pokladamo, družega nego gnoj, ki je po tem takem gotovo drag gnoj. Seveda se vol, kedar počiva v hlevu dalje časa pri polnih jasliah, opita nekoliko; toda meso, katero je on tako pridobil, zopet je drago in nam ne daje posebne koristi, ker mu ga ne moremo odrezati in prodati, marveč se polagoma zopet pozgubi, kadar začne vol zopet delati. Vse drugače je to pri kravi: kedar je ne rabimo za delo, daje nam iz použite piče toliko več mleka, po vrhu dobivamo od nje gnoj, ter množi se ji meso. Po tem vidimo, da nam krava lahko veliko več koristi nego vol.

A ta korist postane še večja, ako uporabljamo krave tudi pri delu. Marsikedo utegne ugovarjati, da to ni res, ker daje delavna krava malo mleka. Gotovo, da se ob delu izgublja mleko, pa vendar nikdar toliko, kolikor je delo vredno, katero nam opravlja krava.